

BIBLIOTHEEK
PPO sector Bloembollen
Postbus 85
2160 AB Lisse
0252 462121

RAPPORT Nr. 9

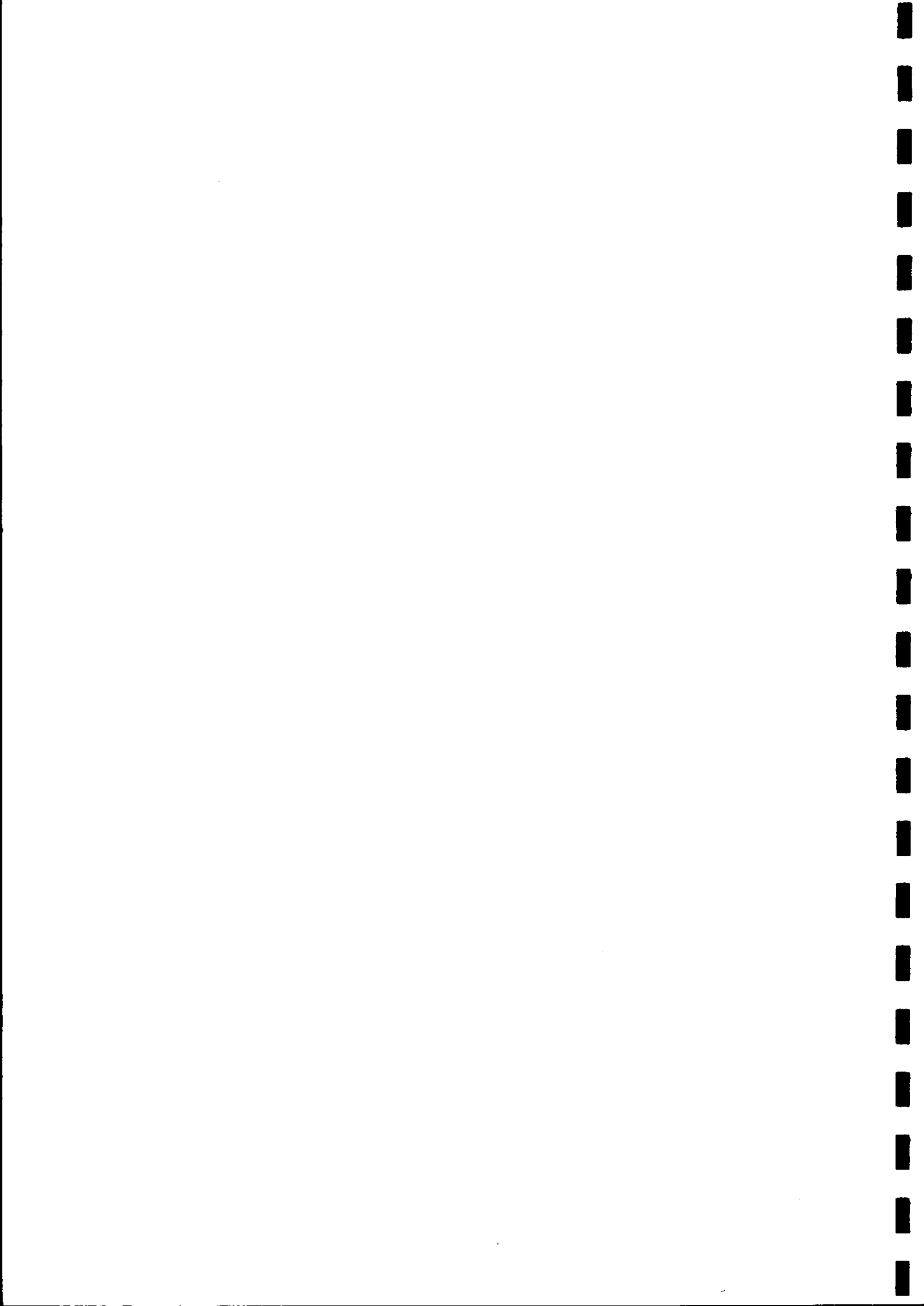
VISIE SORTIMENT
BOOMKWEKERIJGEWASSEN

PROEFSTATION VOOR DE BOOMKWEKERIJ (PB), BOSKOOP

P12B
9

Jsn 550782

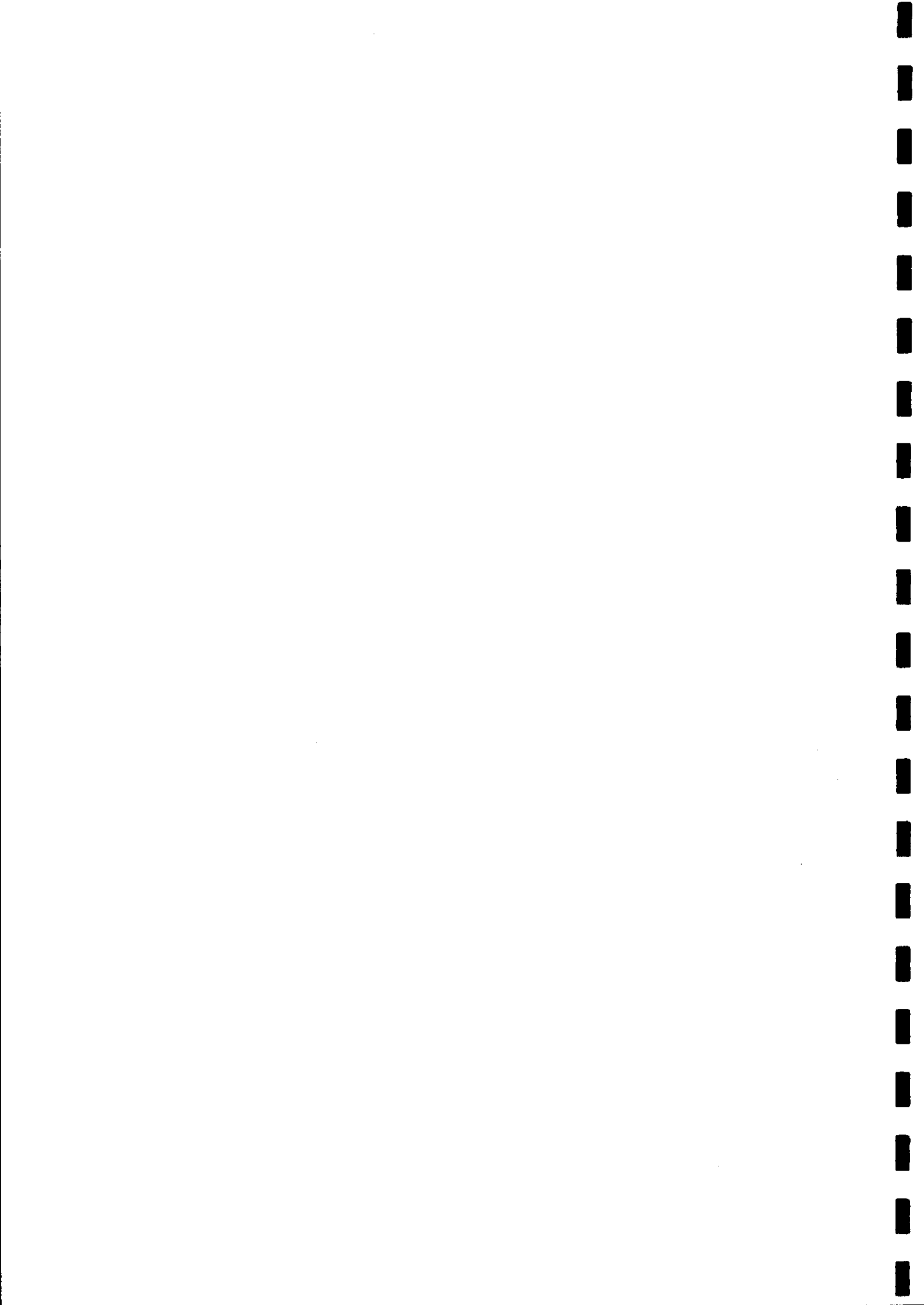
I N H O U D

	pag. nr.
WOORD VOORAF	4
1. UITGANGSPUNTEN	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Benamingen	5
1.3 Veredeling	5
1.4 Cultuur- en Gebruikswaarde	5
1.5 Registratie	6
1.6 Voorlichting	7
2. ONTWIKKELINGEN	8
2.1 Inleiding	8
2.2 De milieuproblematiek	8
2.3 De behoefte aan functionele gewassen voor het openbaar groen	8
2.4 Veranderingen in teelt en afzet	9
2.5 Veranderingen in de wijze van vermeerderen	9
2.6 De behoefte aan natuurlijker groen	10
2.7 Overige ontwikkelingen	10
3. HET LOPENDE ONDERZOEK	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Cultuur- en Gebruikswaarde	11
3.3 Introductie	11
3.4 Veredeling	11
3.5 Sortimenteskennis	12
4. HET TOEKOMSTIG ONDERZOEK	13
4.1 Inleiding	13
4.2 Cultuur- en Gebruikswaarde	13
4.2.1 Koppeling van cultuur- en gebruikswaarde	13
4.2.2 Informatiesystemen	13
4.2.3 Geïntegreerde teelten	14
4.2.4 Accenten in het onderzoek	14
4.2.5 Standplaatsfactoren	15
4.2.6 Keuringen	15
4.2.7 Publicaties	15
4.2.8 Samenwerking met het buitenland	15
4.2.9 Samenwerking binnen het Boomteeltpraktijkonderzoek	15
4.3 Introductie	16
4.3.1 Inspelen op behoefte aan nieuwe sortimenten	16
4.3.2 Contacten met het buitenland	16
4.3.3. Projecten	16
4.4 Veredeling	17
4.4.1 Beleid van het CPO	17
4.4.2 Praktisch veredelingsonderzoek	17

4.5	Sortimentskennis	17
4.5.1	Inleiding	17
4.5.2	Opnaamstelling	18
4.5.3	Naamlijsten	18
4.5.4	Registratie	18
4.5.5	Nomenclatuur	18
4.5.6	Instandhouding referentiecollecties	18
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	19
5.1	Cultuur- en Gebruikswaarde	19
5.2	Introductie	19
5.3	Veredeling	20
5.4	Sortimentskennis	20

Bijlage

Samenvatting Enquête ten behoeve van het sortimentsonderzoek

Nadruk of vertaling, ook van gedeelten, is alleen geoorloofd na schriftelijke toestemming van de directie van het proefstation. Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de Stichting Proefstation voor de Boomkwekerij, de Stichting Boomteeltproeftuin voor Noord-Brabant, Limburg en Zeeland (Horst), de Stichting Boomteeltproeftuin "De Boutenburg" (Lienden) en de Stichting Boomteeltproeftuin Noord-Nederland (Noordbroek) stellen zich niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen, ontstaan door het gebruik van gegevens die in deze uitgave zijn gepubliceerd.

WOORD VOORAF

Voorafgaand aan het schrijven van deze visie werd in 1988 een schriftelijke enquête gehouden onder boomkwekers en handelaren, mensen uit onderwijs en onderzoek, gebruikers in het openbaar groen. De resultaten van deze enquête zijn zoveel mogelijk in deze visie verwerkt. De enquête zelf en een samenvatting van de resultaten zijn als bijlage aan dit rapport toegevoegd.

De visie werd eind 1989 door het Algemeen Bestuur van het Proefstation goedgekeurd. Op het moment van verschijnen van deze visie als rapport is een jaar voorbijgegaan waarin zich verschillende ontwikkelingen hebben voorgedaan. Te noemen zijn daarvan de beëindiging van de detachering van een wetenschappelijk onderzoeker veredeling vanuit het CPO per 1 april 1990, het voorbereiden van projecten in het kader van de geïntegreerde bedrijfssystemen en de oprichting van het CRZ. Enige actualisering van de tekst wordt via * aangegeven. Mede omdat deze visie als eerste werd geschreven zijn er geen verwijzingen naar de visies die door de Afdeling Bedrijfssystemen zijn samengesteld.

Deze visie past in een serie visies binnen het Boomteeltpraktijkonderzoek. Voor zover ze resulteren in plannen voor toekomstig onderzoek wordt onderlinge koppeling noodzakelijk geacht. Dit zal tot uiting komen in projectbeschrijvingen en worden gerealiseerd in jaarlijks op te stellen werkplannen.

1. UITGANGSPUNTEN

1.1. Inleiding

Het assortiment bomen, heesters en vaste planten is zeer groot. Deze diversiteit wordt algemeen gezien als een sterk punt van de Nederlandse boomkwekerij. De concurrentiekracht van de export ligt in belangrijke mate in het grote gevarieerde aanbod. Toch zijn er belangrijke verschillen met de bloemisterij die het bovengenoemde ook als sterk punt heeft. In bepaalde opzichten vormt de grootte van het assortiment juist een rem op ontwikkelingen in en mogelijkheden van de boomkwekerijsector. Dit betreft zowel de productie (mogelijkheden voor mechanisatie en automatisering) als de afzet (grote uniforme partijen). Ook in de informatievoorziening zijn er verschillen met andere sectoren. Het bovenstaande zal nu in de volgende punten nader worden toegelicht:

1.2. Benamingen

Zeer veel aandacht werd besteed aan de naamgeving van de gewassen en in dit opzicht heeft de sector zelfs een voorsprong verkregen op andere sectoren en op het buitenland, o.a. met door het Proefstation samengestelde Naamlijsten en met het VAR-B- systeem.

1.3. Veredeling

Voor veredelingsonderzoek met een zeer diepe en meer fundamentele vraagstelling is het IVT *) voor de gehele tuinbouwsector de aangewezen onderzoeksinstelling. De boomkwekerijsector kent met uitzondering van de roos geen veredelingsbedrijven. Het meer praktisch gerichte veredelingsonderzoek vindt tot op heden op het Proefstation plaats en wordt uitgevoerd door een onderzoeker die vanuit het IVT is gedetacheerd. In de thans in gang zijnde reorganisatie is besloten deze detachering te beëindigen en de lopende projecten zullen in het nieuwe onderzoeksprogramma van het CPO niet meer worden opgenomen.**)

1.4. Cultuur- en Gebruikswaarde

Tot op heden wordt het gebruikswaarde-onderzoek aan cultuurplanten uitgevoerd door op proefstations gedetacheerde medewerkers van het RIVRO ***). Het RIVRO is daarbij verantwoordelijk voor het samenstellen van al dan niet bindende rassenlijsten. Een dergelijke

*) Thans CPO

**) Momenteel wordt in de sector nagedacht over mogelijkheden om voortgang van praktisch gericht veredelingsonderzoek te bewerkstelligen

***) Inmiddels is het RIVRO met het RPVZ gereorganiseerd tot CRZ. Het cultuur- en gebruikswaarde-onderzoek is gelijktijdig taak van Proefstations geworden.

detachering is er niet in het geval van de boomkwekerij. Het gebruikswaarde-onderzoek (cultuurwaarde + eigenlijke gebruikswaarde) op het Proefstation heeft zich ontwikkeld uit de keuringen van door de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen op het Proefstation bijeengebrachte sortimenten. Ook nu nog is de Keuringscommissie van deze vereniging nauw bij dit onderzoek betrokken. De publicatie van de resultaten vindt vooral plaats in het eenmaal per jaar verschijnende periodiek Dendroflora. Dit wordt uitgegeven door bovengenoemde vereniging samen met de Nederlandse Dendrologische Vereniging *). De sector kent verder geen rassenlijsten. Het grote assortiment wordt slechts ten dele door de keuringen en het gebruikswaarde-onderzoek bestreken. Daarbij komt dat veel her en der aanwezige informatie moeilijk toegankelijk is of niet werd gepubliceerd. Het is in de sector geen onbekend verschijnsel dat bedrijven informatie over de cultuurwaarde, met name de wijze van vermeerderen, niet aan derden ter beschikking willen stellen. De behoefte aan informatie over cultuur- en gebruikswaarde is groot en het ontbreekt daarvoor aan goede overzichten en een informatiesysteem. Na de overgang van het stedelijk groenonderzoek van het Proefstation naar de Dorschkamp is laatstgenoemde instelling verantwoordelijk voor het eigenlijke gebruikswaarde-onderzoek en het Boomteeltpraktijk-onderzoek voor het cultuurwaarde-onderzoek. De Dorschkamp heeft evenwel besloten slechts gebruikswaarde-onderzoek te verrichten aan bomen. Voor zowel producent als afnemer is informatie over de totale gebruikswaarde van belang. Mede hierom worden met de Dorschkamp besprekingen gevoerd om te komen tot een integratie van het cultuur- en gebruikswaarde-onderzoek van bomen. Het gebruikswaarde-onderzoek aan de overige gewassen zou zeer aan betekenis inboeten wanneer het zich zou moeten beperken tot de cultuurwaarde **).

1.5. Registratie

Het nagaan welke gewassen in het handelssortiment voorkomen vormde een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden bij het samenstellen van de Naamlijsten. Het bedrijfsleven in de boomkwekerijsector draagt zelf nauwelijks zorg voor registratie van (nieuwe) gewassen. In de bloemisterij is er een, overigens nog vrij recente, ontwikkeling waarbij een daarvoor speciaal opgerichte afdeling Registratie van de Vaste keurings Commissie (VKC) met het registreren en documenteren is belast. Dit loopt zeer goed en kan ten voorbeeld worden gesteld aan de boomkwekerijsector.

- *) Inmiddels is in overleg met de KVBC een duidelijke taakafbakening overeengekomen.
- **) Om die reden is besloten dat het Proefstation zowel voor het cultuurwaarde als voor het gebruikswaarde-onderzoek verantwoordelijkheden op zich neemt.

1.6. Voorlichting

De CAD's Boomteelt en Stedelijk Groen beschikken niet over specialisten die voorlichting geven over sortimenten. Dit heeft tot gevolg dat hiervoor voortdurend een beroep wordt gedaan op de Afdeling Sortiment van het Proefstation. Dit geldt ook voor opnaamstelling en vaststelling van soortechtheid. De reorganisatie van de voorlichting biedt een goede gelegenheid dat het nieuwe Informatie en Kennis Centrum (IKC) ook aandacht gaat besteden aan sortiment.

2. ONTWIKKELINGEN

2.1. Inleiding

Het grote assortiment is niet statisch. Er is een voortdurende behoefte aan nieuw uitgangsmateriaal (verbeteringen, nieuwigheden). Factoren die op de samenstelling van het sortiment invloed zullen en impulsen tot innovatie kunnen geven zijn:

2.2. De milieuproblematiek

De afnemer van boomkwekerijproducten is gebaat bij "gezond" (weinig ziektegevoelig) materiaal. Dit te meer nu er een duidelijke maatschappelijke en politieke tendens is om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te laten verminderen. Diverse bestrijdingsmiddelen worden uit de handel genomen of zullen dat op wat langere termijn vanwege hun bedreiging van het milieu. Aanpassingen en maatregelen in de teelt (teeltwisseling, gezond uitgangsmateriaal, enz.) zullen niet altijd uitkomst bieden. Een en ander brengt met zich mee dat er een steeds sterkere behoefte ontstaat aan informatie over de gevoeligheid van het sortiment voor ziekten en plagen. Het kan wenselijk of noodzakelijk worden om diverse ziektegevoelige soorten en selecties uit de cultuur te nemen. Bij bepaalde gewasgroepen kan dit tot een situatie leiden dat er onvoldoende vervangers voorhanden zijn.

Bij het zoeken naar vervangers is er de gelukkige omstandigheid dat de natuurlijke variatie van veel soorten tot op heden slechts zeer ten dele werd benut. Selectie in dit genemateriaal kan direkt vervangers opleveren, maar dit materiaal kan ook een belangrijke bron vormen om de gewenste eigenschappen via veredeling over te brengen.

2.3. De behoefte aan functionele gewassen voor het openbaar groen

Zowel de druk op de budgetten als andere inzichten in het beheer en de functie van het openbaar groen hebben geleid tot verschuivingen in het aldaar toegepaste sortiment. Er is vraag naar gewassen met bepaalde kwaliteiten: (snel) bodembedekkend of snel sluitend, weinig onderhoud vereisend, gezond, natuurlijk of natuurlijk aandoend. Ook het sortiment bomen is bij een heel gerichte toepassing (smalle straten, winkelstraten, woonerven) ontoereikend. Er is met name behoefte aan kleine bomen en smalle groeivormen en aan bomen die op vrij extreme standplaatsen nog willen gedijen. Ook hier biedt selectie in (natuurlijke) populaties van soorten nog veel mogelijkheden. Tot op heden wordt hiervoor nauwelijks of niet gericht verzameld in de herkomstgebieden van de soorten. Een duidelijk rendement is ook te verwachten van het toetsen van reeds in cultuur aanwezige waardevolle exemplaren. Hierbij gaat het om planten in collecties en beplantingen in zowel binnen- als buitenland en die niet tot het handelssortiment behoren. Uiteindelijk kan ook veredeling nog een rol gaan spelen.

2.4. Veranderingen in teelt en afzet

Het kweken van planten in containers biedt mogelijkheden het boomkwekerijprodukt aantrekkelijk en vooral anders te presenteren. Behalve verschuivingen in het sortiment zal een andere wijze van afzetten en in andere seizoenen bij bepaalde gewasgroepen ook kunnen leiden tot een behoefte aan een breder handelssortiment. Dit zal bijvoorbeeld plaatsvinden bij gewassen die in bloei of in vrucht aangeboden kunnen gaan worden. Ook een ander gebruik, bijvoorbeeld op balkon en terras kan een dergelijk effect hebben. Verder kan een langere aanvoerperiode bovengenoemd gevolg hebben. Verschillen in geschiktheid voor vervroegen of verlaten zullen eveneens tot verschuivingen binnen het sortiment kunnen leiden. Als het sortiment dat zich voor dergelijke behandelingen leent te klein is of kwaliteit mist zal ook hier een behoefte ontstaan aan sortimentsverbreding.

De grens met de potplanten van de bloemisterij zal verder vervagen. Vooral in dit grensgebied zullen grootschalige culturen kunnen ontstaan. Het product zal in hoofdzaak voor kortstondig gebruik binnenshuis worden bestemd. Vernieuwingen in dit sortiment zullen waarschijnlijk in belangrijke mate gerealiseerd worden met flora elementen uit warmere gebieden en in mindere mate met soorten uit de gematigde zone die de basis van het (winterharde) sortiment hebben gevormd.

Samenwerking met de bloemisterijsector ligt hier voor de hand.

Bij bovengenoemde ontwikkelingen dient verder betrokken te worden dat de meeste bedrijven een groot sortiment kweken. Dit op zich kan een belemmering vormen om in te spelen op deze ontwikkelingen. Het feit dat dit grote sortiment ook sterk kostprijs verhogend is, kan bij een stagnerende markt echter juist ontwikkelingen gaan versnellen en specialisatie in een beperkt aantal gewassen. Ook de noodzaak tot mechanisatie en automatisering kan soortgelijke effecten hebben. Bij een dergelijke specialisatie zal de behoefte aan informatie over sortiment sterk toenemen. Tot op heden wordt het kweken van een groot sortiment beschouwd als een vorm van risicospreiding.

Het proces van specialisatie kan verder worden versneld door een ontwikkeling die in de gehele landbouw plaatsvindt, nl. een concentratie van de productie op de meest geschikte plaatsen. Dit zowel qua productie-omstandigheden, handelskanalen als potentiële markten.

2.5. Veranderingen in de wijze van vermeerderen

Er is een tendens om meer gewassen op eigen wortel te gaan kweken in plaats van op een onderstam. Vermeerdering in vitro speelt daar vaak een belangrijke rol bij. Dit kan leiden tot verschuivingen in het gekweekte sortiment en soms ook tot een behoefte aan nieuwe selecties. Naast deze belangrijke ontwikkeling biedt ook het gerichter gebruik van onderstammen nog veel mogelijkheden. Met uitzondering van enkele geslachten, zoals Malus en Prunus, is er in het geheel geen sprake van enige gevarieerdheid in onderstammen. Het aanbod van onderstammen beperkt zich bij een geslacht vrijwel steeds tot zaailingen van een of enkele soorten. Er zijn geen geselecteerde en vegetatief vermeerderde onderstammen, bijvoorbeeld zwak- of sterkgroeiend, ziekeresistent of geschikt voor bepaalde standplaatsen.

Een belangrijk probleem met diverse thans gebruikte onderstammen, de onverenigbaarheid, heeft vaak te maken met het gebruik als onderstam van slechts één bepaalde soort voor een groot aantal soorten van datzelfde geslacht. Deze soorten kunnen een zeer uiteenlopende mate van verwantschap hebben met de soort die als onderstam wordt gebruikt. Nieuwe typen onderstammen zullen slechts ten dele in het bestaande sortiment gevonden kunnen worden. De ontwikkeling van op het te enten gewas toegesneden onderstammen zal ook zijn invloed hebben op het sortiment. Zo zal het mogelijk worden bepaalde planten, die tot op heden niet of zeer moeilijk vegetatief te vermeerderen waren, in cultuur te nemen. Andere soorten en cultivars worden geschikt gemaakt voor met name een functioneel gebruik, bijvoorbeeld als dwergvorm.

2.6. De behoefte aan natuurlijker groen

Er zijn diverse redenen aan te geven waarom er in de boomteelt meer zou moeten worden uitgegaan van zaden, maar dan wel op een verantwoorde manier. Zaailingpopulaties van soorten reageren anders en vooral minder heftig op ziekten en plagen dan massaal aangeplante klonen (monoculturen). Bepaalde afnemers, met name in West Duitsland, vragen van zaad gekweekte bomen voor landschappelijke beplantingen en ook voor het stedelijk gebied.

Aan het zaad zullen hoge eisen dienen te worden gesteld en hierbij is het nodig veel aandacht te besteden aan herkomsten, het opzetten van zaadgaarden, selectie van moederbomen, kwaliteitscontrole en distributie. Ook voor zaailingonderstammen zijn zaadgaarden een betere garantie voor uniformiteit en gewenste groei-kracht.

Een groep apart vormen diverse exoten die in de natuur met uitsterven worden bedreigd of waarvan de natuurlijke variatie zeer klein geworden is. In de cultuur treft dan vaak ook slechts enkele herkomsten of zelfs klonen aan. Zonder maatregelen als kleine zaadgaarden is de continuïteit van deze soorten in de cultuur zeer onzeker. In het algemeen is hier de vraag of de cultuur een bijdrage dient te leveren bij het instandhouden van de genetische variatie.

2.7. Overige ontwikkelingen

Een aantal drijfveren voor sortimentsvernieuwing is min of meer tijdloos. De handel heeft steeds behoefte aan "nieuwigheden", planten met bepaalde kwaliteiten, zoals grotere variatie in bloemkleur, bloemgrootte, bloeitijd, bloeirijkdom, bladkleuren, groeivormen, betere winterhardheid en verder aan nieuwe gewassen, dus aan in de cultuur nauwelijks of niet bekende soorten.

Ook mag worden aangenomen dat in de komende jaren door de kwekers meer aandacht besteed zal gaan worden aan de kwaliteit van het product. De afnemer zal geïnformeerd willen worden over de manier waarop de plant gekweekt is (op een bepaalde onderstam, op eigen wortel, in vitro, virusvrij materiaal, van zaad of van stek) en of hij resistent is tegen (bepaalde) ziekten en plagen. Ook deze hogere eisen, die tevens het belang van gebruikswaarde-onderzoek zullen benadrukken, zullen tot gevolg hebben dat bepaalde sortimenten verbeterd moeten worden.

3. HET LOPENDE ONDERZOEK

3.1. Inleiding

Het onderzoek van de Afdeling Sortiment van het PB is gericht op de kwaliteit van het boomkwekerijprodukt. Het omvat 4 werkgebieden: 1. gebruikswaarde, 2. introductie, 3 veredeling en 4. sortimentskennis. Aan een aantal aspecten werd bij de uitgangspunten al enige aandacht besteed. Op het lopende onderzoek zal hier niet in detail worden ingegaan. Alleen die informatie zal worden weergegeven die voor de visie van belang is.

Evenals binnen het gehele Boomteeltpraktijkonderzoek is het onderzoek van de afdeling ondergebracht in een groot aantal projecten. Bij de meeste valt op de lange voorbereidingstijd en de langdurige uitvoeringsfase.

3.2. Cultuur- en Gebruikswaarde

Het gebruikswaarde-onderzoek is gaandeweg een centralere plaats gaan innemen. Hierbij wordt ook steeds meer waarde gehecht aan het oordeel van de eigenlijke gebruiker, met name die van het stedelijk groen. Bij het cultuur- en gebruikswaarde-onderzoek is de praktijk nauw betrokken in de vorm van de Keuringscommissie van de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen. Bij de zeer gewaardeerde advisering door deze commissie is de inbreng van specialisten van de betreffende gewassen en van gebruikers wel eens te beperkt voor een complete en evenwichtige beoordeling. Voor een deel wordt het cultuur- en gebruikswaarde-onderzoek in samenwerking met onderzoekers van de proeftuinen op diverse grondsoorten verricht. Ook wordt in samenwerking met een aantal gemeenten onderzoek verricht op locaties in het stedelijk gebied. Er zijn verder enkele voorbeelden van projecten die met andere disciplines binnen het Proefstation worden uitgevoerd.

3.3. Introductie

Met het introduceren van nieuwe gewassen - hier worden niet de producten van het veredelingsonderzoek bedoeld - heeft het Proefstation door de jaren heen een belangrijke bijdrage geleverd aan de sector. Op bepaalde momenten was hierbij sprake van een gerichte aanpak, zoals een reis naar Japan. Hoewel introductie op dit moment, gelet op de tijdsbesteding, niet gezien kan worden als een belangrijk aandachtsgebied, worden de mogelijkheden terdege onderkend.

3.4. Veredeling

Veredeling heeft een lange traditie op het Proefstation en heeft een stroom van nieuwe gewassen opgeleverd. Voor de uitvoering van deze veredeling is een onderzoeker gedetacheerd door het IVT.

Zoals eerder werd opgemerkt zal het nieuwe veredelingsinstituut, het CPO zich in de toekomst alleen nog onderzoek verrichten waar het vraagstellingen met een fundamenteel karakter betreft. Het accent zal daarbij vooral liggen op het ontwikkelen van methodieken, met name ten behoeve van het vergroten van de ziekte - en plaagresistentie. De thans plaatsvindende reorganisatie bij het IVT zal dus inhouden dat de detachering binnen afzienbare tijd beëindigd zal worden. De thans lopende projecten voldoen niet aan bovengenoemde criteria van het CPO.

3.5. Sortimentskennis

Sortimentskennis is in zekere zin een handelsmerk van de Afdeling. De Naamlijsten moeten regelmatig worden herdrukt. Met het opnaamstellen van gewassen levert de afdeling een belangrijke bijdrage aan de soortechtheid van het handelssortiment. Een deel van de activiteiten is geen onderzoek. Het kan gezien worden als dienstverlenend en thuishorend bij de voorlichting. Zoals eerder vermeld ontbreekt het de voorlichting aan specialisten op dit gebied.

4. HET TOEKOMSTIGE ONDERZOEK

4.1. Inleiding

De vraag is nu welke bijdragen het sortimentsonderzoek in de toekomst kan leveren aan ontwikkelingen in de sector en welke ontwikkelingen het ook zou kunnen stimuleren. Alle 4 de werkgebieden bieden hiervoor mogelijkheden. Ze zullen achtereenvolgens per werkgebied worden geschetst. Een onder producenten, voorlichters en gebruikers gehouden enquête heeft veel informatie opgeleverd over wat de sector in de toekomst van het sortimentsonderzoek verwacht. Van deze informatie is dankbaar gebruik gemaakt.

4.2. Cultuur- en Gebruikswaarde

4.2.1. Koppeling van cultuur- en gebruikswaarde

De term gebruikswaarde wordt niet eenduidig gebruikt en vraagt hier nog om verduidelijking. Strikt genomen dient onder het begrip gebruikswaarde te worden verstaan: de geschiktheid van een bepaald produkt om op een bepaalde plaats voor een bepaalde functie toegepast te worden. Dit heeft dus duidelijk alleen betrekking op de situatie bij de afnemer. Voor hem is deze informatie gewenst bij de sortimentskeuze. Tegenover deze eigenlijke gebruikswaarde staat de gebruikswaarde van een sortiment voor de producent: de cultuurwaarde. Voor zowel producent als afnemer is informatie over de totale gebruikswaarde van belang. Ook bij het gebruikswaarde-onderzoek en in het algemeen bij sortimentskeuringen is het aandacht schenken aan het totale scala van aspecten van essentieel belang. Dit betekent al direkt dat samenwerking met de Dorschkamp gewenst is. Deze instelling heeft echter te kennen gegeven dat zij het gebruikswaarde-onderzoek zal beperken tot bomen en op beperkte schaal verder alleen nog aandacht zal besteden aan het opzetten van zaadgaarden voor bos- en haagplantsoen. Voor het BPO zal gelden dat meer dan voorheen in het cultuur- en gebruikswaarde-onderzoek aandacht zal worden geschonken aan de mogelijkheden van de gewassen in geïntegreerde bedrijfssystemen en aan het kweken en toepassen met een minimaal gebruik van chemische middelen. Het onderzoek zal daartoe tot projecten in het kader van het betreffende programma komen.

4.2.2. Informatiesystemen

Voor het gebruikswaarde-onderzoek aan bomen wordt een gezamenlijk project van Dorschkamp en Boomteeltpraktijkonderzoek uitgewerkt, nl. Informatiesystemen voor de gebruiks- en cultuurwaarde van laan-, straat-, en parkbomen. Het Boomteeltpraktijkonderzoek zal daarbij verantwoordelijk zijn voor het cultuurwaarde-aspect. De Dorschkamp zal de hiervoor benodigde software ontwikkelen. De duur van het project is vastgesteld op 3 jaar.

Van wezenlijk belang voor het welslagen van dit projekt is de participatie van het CAD-Boomteelt (IKC-Boomteelt) en het CAD-Stedelijk Groen. Er zijn duidelijke signalen, o.a. uit de bovengenoemde enquête, dat er een grote behoefte is aan het direkt beschikbaar hebben van informatie. Veel van deze informatie is moeilijk toegankelijk of werd nooit gepubliceerd. Het project dient te resulteren in een databank waaruit zeer gericht informatie kan worden verkregen en verder in een handboek. De databank kan in een later stadium ook benut worden voor het samenstellen van een rassenlijst.

Ook voor het overige sortiment, sierheesters, coniferen en vaste planten zal het opzetten van een dergelijk informatiesysteem in een duidelijke behoefte voorzien. Het zou als een meerjarenprojekt gefaseerd, dus voor een aantal gewasgroepen kunnen worden uitgevoerd. Een voorwaarde hierbij is het kunnen beschikken over het op de Dorschkamp ontwikkelde programma en over de medewerking van bovengenoemde CAD's. Bij een dergelijk projekt zal het Boomteeltpraktijkonderzoek centraal moeten staan.

Bij de inventarisatie van gegevens voor deze databank kunnen leemtes in de kennis en ervaring aan het licht komen en dit kan leiden tot onderzoeksvragen. Voor het Boomteeltpraktijkonderzoek betreft dit dus vooral de cultuurwaarde.

Van betekenis bij deze projekten is dat gezien het reeds verrichte werk aan de naamlijsten aan de naamgeving geen extra aandacht behoeft te worden besteed.

4.2.3. Geïntegreerde teelten

Het onderzoek van deelaspecten in het kader van geïntegreerde bedrijfssystemen zal met zich meebrengen dat bij de inventarisatie de gevoeligheid van sortimenten voor ziekten en plagen een eerste prioriteit dient te krijgen.

4.2.4. Accenten in het onderzoek

Bij de projekten zal in hoge mate waarde worden gehecht aan de vragen die de gebruiker stelt en daarbij gaat het vooral om de gevoeligheid voor ziekten en plagen en het voldoen aan allerlei eisen bij het beheer en de toepassing. Ook het oordeel van de producent over de ervaringen in de teelt, bijvoorbeeld de vermeerdering, blijft belangrijk.

Bij het gebruikswaarde-onderzoek aan sortimenten valt een onderscheid te maken tussen een breed onderzoek aan het complete sortiment van een geslacht en aan een meer beperkt onderzoek aan deelsortimenten. De eerstgenoemde projecten kennen een complexere probleemstelling en vragen meer diepgang. Dit betekent dat de betreffende onderzoeker al snel nationaal en internationaal gezien wordt als een expert/autoriteit voor deze plantengroep. Ook de publicaties kunnen jarenlang doorgaan voor het standaardwerk voor dat gewas. De uitvoering van deze projekten is afhankelijk van het gewas in een aantal gevallen te versnellen door de jonge planten in de kas op te kweken.

Het onderzoek aan kleine sortimenten of onderzoek met een meer beperkte vraagstelling kan in bepaalde thema's worden gegroepeerd.

Bij opzet en uitvoering kan een strakkere tijdsplanning worden gehanteerd dan bij het onderzoek aan complete sortimenten.

4.2.5. Standplaatsfactoren

Van veel belang is gebruikswaarde-onderzoek op diverse grondsoorten en op locaties waar de sortimenten toegepast worden. De extra tijdsinvestering en de afhankelijkheid van de medewerking van derden vormen hier wel een duidelijke beperkende factor, maar dergelijk onderzoek biedt op zich een goede mogelijkheid om direkt belanghebbenden bij het onderzoek te betrekken.

4.2.6 Keuringen

Van wezenlijk belang is de samenwerking met producenten, handelaren en gebruikers. Dit gebeurt op heden met name middels de keuringscommissie van de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen. Gestreefd dient te worden naar continuering van deze samenwerking. Een voorwaarde daarbij is dat steeds een breed samengestelde groep op ad hoc basis aangevuld met specialisten voor de betreffende gewassen kan worden ingezet en dat deze groep met een professionele wijze van aanpak haar werk laat resulteren in een advies.

4.2.7. Publicaties.

Met name voor de publicatie van de uitgebreide keuringsrapporten is Dendroflora een geschikt tijdschrift. Voor een betere internationale verspreiding zou zorg moeten worden gedragen. Daarnaast is het zeer belangrijk te zorgen voor constante stroom van artikelen voor de vakbladen.

4.2.8. Samenwerking met het buitenland

Sortimentskeuringen en gebruikswaarde-onderzoek vinden in Boskoop reeds lang plaats. Het niveau is dusdanig dat vastgesteld moet worden dat het buitenland op dit gebied achtergebleven is en samenwerking met onderzoeksinstellingen en organisaties niet altijd voordeel op zal leveren. Dit neemt niet weg dat het van belang is en gestimuleerd dient te worden. In een aantal gevallen kan wellicht een taakverdeling worden vastgesteld, bijvoorbeeld toetsen van winterhardheid en keuringen van bepaalde sortimenten. Met enkele instellingen vindt uitwisseling van gegevens plaats.

4.2.9. Samenwerking binnen het Boomteeltpraktijkonderzoek

Het gebruikswaarde-onderzoek is gebaat bij een nauwe samenwerking binnen het Boomteeltpraktijkonderzoek, met name in de vorm van projecten met een thematische aanpak, bijvoorbeeld in samenwerking met de teeltspecialisten een project selectie en toetsing van onderstammen.

4.3. Introductie

4.3.1. Inspelen op behoefte aan nieuwe sortimenten

Het Proefstation heeft al een lange traditie met het introduceren van nieuwigheden. Ondanks het grote sortiment is er toch een constante vraag naar nieuwigheden en zijn er leemtes waar het gaat om bepaalde toepassingen. De eerder beschreven ontwikkelingen, o.a. in teelt en afzet zullen eveneens behoeften scheppen. Meer kennis van de gebruikswaarde van sortimenten zal deze behoefte aan bepaald materiaal duidelijk kunnen aangeven. In die zin moet introductie dus vooral gezien worden als een afgeleide van het gebruikswaarde-onderzoek.

Het bedrijfsleven doet aan introductie, vooral via de contacten van handelaren met kwekers in het buitenland. Een probleem hierbij is dat het lang kan duren alvorens het meer algemeen beschikbaar komt en dat in deze periode ook geen onderzoek mogelijk is van de gebruikswaarde. Bij het onderzoek van de Afdeling ligt het meeste belang om in te spelen op de leemtes in het sortiment en daarbij zeer gericht naar geschikt materiaal te zoeken. Ook bij de beantwoording van de enquête werd dit een aantal keren duidelijk gesteld. Voor deze activiteit beschikt de Afdeling over veel kennis en contacten en ziet ze derhalve veel mogelijkheden om dit effectief aan te pakken. Bij dit onderzoek zullen in toenemende mate de natuurlijke populaties van de soorten en bepaalde natuurlijke groeiplaatsen moeten worden benut. Uit dergelijke introducties kunnen direkt, dus zonder veredeling, geschikte planten worden geselecteerd.

4.3.2. Contacten met het buitenland

Contacten en uitwisseling met buitenlandse onderzoeksinstellingen en botanische tuinen kunnen veel opleveren, onder andere materiaal dat door deze instellingen al werd geselecteerd. Naast materiaal waar zeer gericht naar werd gezocht zullen deze contacten resulteren in materiaal dat een verbetering vormt van bepaalde cultivars in het sortiment.

4.3.3. Projecten

Voor wat betreft de introductie van bomen en de selectie van bomen zal met de Dorschkamp nauw worden samengewerkt door participatie in een daar reeds bestaand projekt.

De totale activiteit van de introductie en selectie, exclusief bomen, kan in één project met diverse deelprojecten worden ondergebracht. Het spreekt voor zich dat geen materiaal in omloop wordt gebracht alvorens de gebruikswaarde is getoetst. Zoals eerder vermeld dient de sector hier nauw bij betrokken te zijn, o.a. via inschakeling van keuringscommissies.

4.4. Veredeling

4.4.1. Beleid van het CPO

Ook veredeling heeft in het Boomteeltpraktijkonderzoek een lange traditie en wordt door de sector zeer gewaardeerd. Dit te meer daar op bedrijven met uitzondering van de roos geen veredeling plaats vindt. Het veredelingsonderzoek wordt op het Proefstation uitgevoerd door een aldaar gedetacheerde onderzoeker van het IVT te Wageningen. Eerder werd al opgemerkt dat deze detachering beeindigd zal worden en dat het nieuwe CPO zich uitsluitend op het fundamentele veredelingsonderzoek richten. Enkele recent vastgestelde projecten, o.a. Resistentie tegen *Verticillium* bij laanbomen voldoen aan deze voorwaarde. Een ander project, dat door de het ITAL in samenwerking met de Dorschkamp is opgezet en nu door het CPO zal worden uitgevoerd, betreft resistentie tegen de watermerkziekte bij *Salix*.

4.4.2. Praktisch veredelingsonderzoek

De resultaten van de enquête geven een duidelijke aanwijzing dat continuering van het praktische veredelingsonderzoek van groot belang wordt geacht.

In het algemeen kan worden gesteld dat veredeling pas aan de orde is als gebruikswaarde-onderzoek en introductie geen oplossing bieden. Ook hier geldt dat het zeer doelgericht dient te geschieden en alleen voor het oplossen van knelpunten.

Er zijn in het bedrijfsleven plannen om voor de veredeling van de zogenaamde kleine gewassen een aparte stichting in het leven te roepen. Deze plannen zijn mede het gevolg van het standpunt van het Ministerie dat de praktische veredeling als een taak van het bedrijfsleven zelf ziet. Gezien het belang en het voordeel van een nauwe koppeling met gebruikswaarde-onderzoek en introductie is het Proefstation een zeer geschikte locatie voor het verrichten van al dan niet volledig door het bedrijfsleven gefinancierd praktisch verdelingsonderzoek. Ook nu al wordt bij de uitvoering van het onderzoek de sector middels de keuringscommissies zeer sterk betrokken. Ook is het Boomteeltpraktijkonderzoek de plaats voor een objectieve toetsing van de gebruikswaarde. Het is mede afhankelijk van de realisatie van bovengenoemde plannen van het bedrijfsleven of het BPO eigen formatie dient in te blijven zetten voor veredeling. Dit praktische veredelingsonderzoek kan in enkele of mogelijk zelfs in één project met een aantal deelprojecten worden ondergebracht.

4.5. Sortimentskennis

4.5.1. Inleiding

Zoals al eerder werd opgemerkt liggen de activiteiten op dit werkgebied voor een deel op het terrein van de voorlichting.

Dit betreft zowel de vervaardiging van de Naamlijsten als meer in het algemeen een beroep doen op sortimentskennis, vooral voor het opnaamstellen van planten. Eerder werd al voorgesteld het IKC bij het opzetten van informatiesystemen over gebruikswaarde te betrekken. Ook zal minimaal gestreefd moeten worden naar een taakverdeling.

4.5.2. Opnaamstelling

Een belangrijk onderzoeksveld dat ook blijkens de enquête zeer door de sector wordt gewaardeerd is het op naam stellen van sortimenten. Dit onderzoek is vaak gekoppeld aan het vaststellen van de gebruikswaarde. Het verdient aanbeveling om dit onderzoek, waar het louter opnaamstelling betreft in één project onder te brengen en per gewasgroep steeds in korte termijnen af te ronden.

4.5.3. Naamlijsten

De door de Afdeling opgestelde Naamlijsten van Houtige Gewassen en Vaste Planten blijken in een duidelijke behoefte te voorzien. Ook door de geënquêteerden wordt duidelijk uitgesproken dat dit moet worden gecontinueerd.

4.5.4. Registratie

Het registreren van de stroom van nieuwigheden is hierbij een extra belasting van het werk van de afdeling. In andere sectoren gebeurt dit door het bedrijfsleven zelf. Vooral de enkele jaren gevormde Afdeling Registratie van de VKC doet dit op zeer professionele wijze voor de Bloemisterij. Bij enkele gewassen die door de VKC in onderzoek werden genomen is er al sprake van samenwerking met de Afdeling Sortiment. Dit kan nog worden versterkt, maar ook de sector zou zelf zich meer rechtstreeks kunnen inlaten met deze registratie, bijvoorbeeld middels de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen. Voor de Afdeling blijft een nauwe betrokkenheid bij het registreren van belang en ze dient ook haar medewerking daarbij te blijven verlenen, bijvoorbeeld bij identificatie- en nomenclatorische problemen.

4.5.5. Nomenclatuur

Bij de problematiek van de naamgeving blijft samenwerking met en zitting hebben in het Nomenclatuurcomité van de VKC van belang. Tesamen met dit comité kan verder gestalte worden gegeven aan stabilisering van de naamgeving en voorlichting over naamgeving.

4.5.6. Instandhouding referentiecollecties

De Afdeling dient verder een bijdrage te geven aan het onderbrengen van goed op naam gestelde onderzoekscollecties en gekeurde sortimenten.

Onder de hoede van de Stichting Nederlandse Plantentuinen dienen deze als referentiecollectie in stand te worden gehouden.

5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1. Gebruikswaarde

- * Dit onderzoek dient in de tijdsbesteding van de Afdeling Sortiment de meeste aandacht te krijgen en optimaal in te spelen op ontwikkelingen in teelt en gebruik. Dit laatste betreft met name geïntegreerde bedrijfssystemen en aandacht voor aspecten als gevoeligheid voor ziekten en plagen.
- * Voor het onderzoek van bomen biedt de samenwerking met de Dorschkamp goede mogelijkheden. Het Boomteeltpraktijkonderzoek is daarbij verantwoordelijk voor het cultuurwaarde-onderzoek.
- * Als gezamenlijk project van Dorschkamp en BPO is in voorbereiding een project "Informatiesystemen van de cultuur- en gebruikswaarde van laan-, straat- en parkbomen".
- * De Dorschkamp zal zich niet gaan bezighouden met het onderzoek van de eigenlijke gebruikswaarde van het overige assortiment, uitgezonderd het opzetten van zaadgaarden voor bos- en haagplantsoen. Deze kennis van de eigenlijke gebruikswaarde is echter essentieel voor het gebruikswaarde-onderzoek van de Afdeling Sortiment en zal dan ook minimaal vergaard moeten kunnen worden.
- * In aansluiting op het bovengenoemde project van laan-, park- en straatbomen kunnen ook voor de overige gewasgroepen dergelijke projecten worden opgezet. Bij de uitvoering is de participatie van het IKC Boomteelt en het CAD Stedelijk Groen van essentieel belang. Deze informatiesystemen zullen op hun beurt ook informatie opleveren over knelpunten in het assortiment.
- * Van belang blijft de continuering van het gebruikswaarde-onderzoek van complete assortimenten en van deelsortimenten en de samenwerking daarbij met de keuringscommissie van de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen.

5.2. Introductie

- * Voor het gericht opvullen van leemtes in het assortiment en het oplossen van knelpunten komt introductie als eerste in aanmerking. Er is nog een grote onbenutte reserve aan potentiële gewassen op natuurlijke standplaatsen, in collecties en op kwekerijen in het buitenland.
- * De Afdeling Sortiment beschikt over kennis en contacten om bovengenoemd materiaal (selectief) te introduceren en de gebruikswaarde te toetsen. Gelet op de mogelijkheden die introductie biedt en de korte termijn waarop resultaten kunnen worden bereikt, verdient deze activiteit meer aandacht te krijgen. Hierbij dient ook de continuering van het veredelingsonderzoek in beschouwing te worden genomen.

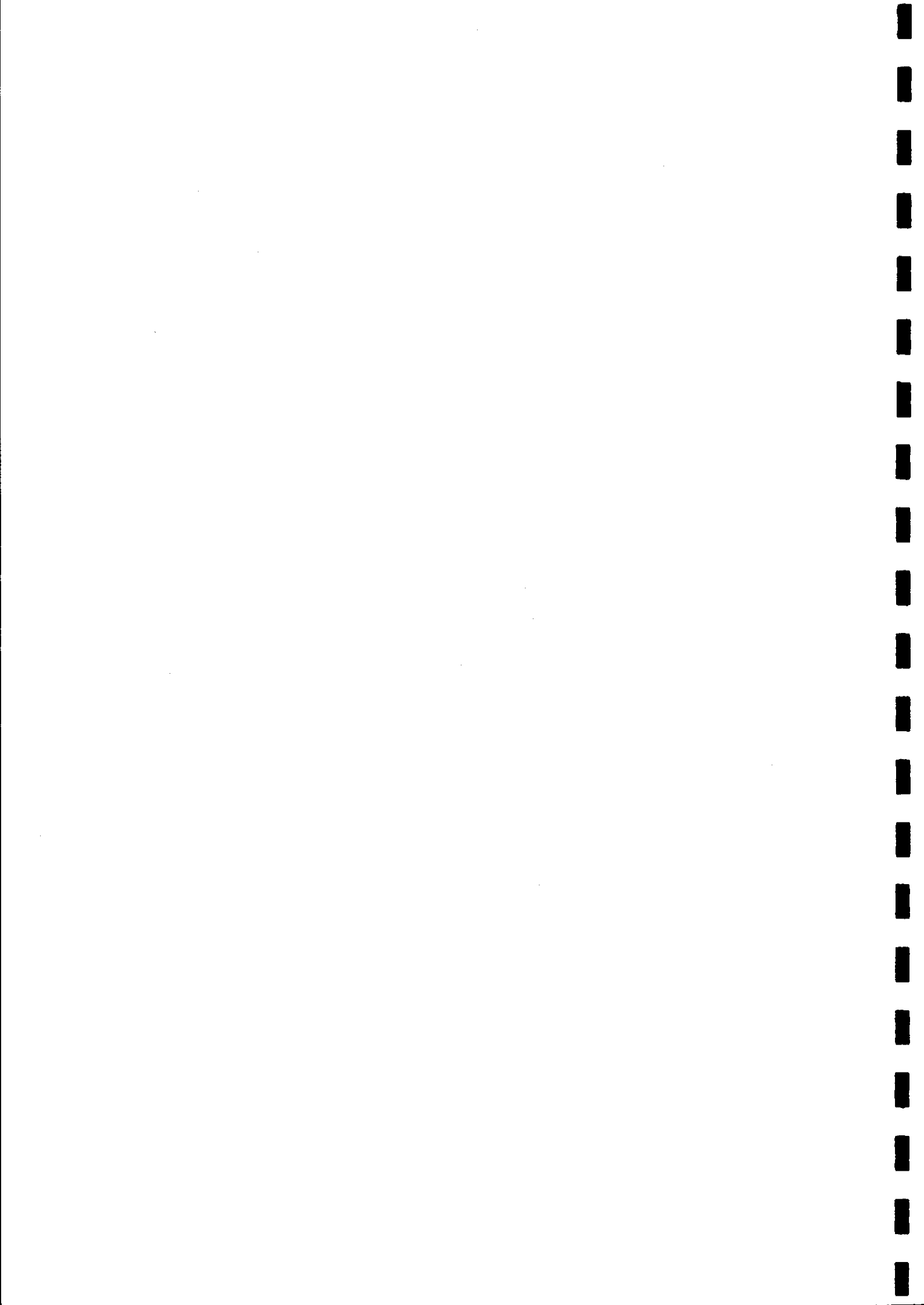
- * Voor introductie en selectie van bomen zal worden deelgenomen aan het op de Dorschkamp in uitvoering zijnde project.

5.3. Veredeling

- * Het nieuwe veredelingsinstituut CPO zal zich uitsluitend bezig houden met fundamenteel veredelingsonderzoek. Het veredelingsonderzoek op het Proefstation door een gedetacheerde onderzoeker van het IVT zal worden beëindigd.
- * Voor de sector is en blijft praktisch veredelingsonderzoek van belang.
- * Praktisch veredelingsonderzoek is zeer gebaat bij een nauwe samenwerking met cultuur- en gebruikswaarde-onderzoek en met introductie-onderzoek en derhalve is het Proefstation voor dit veredelingsonderzoek een zeer geschikte locatie.
- * Als gevolg van de beëindiging van de detachering van een onderzoeker door het IVT biedt de formatieve sterkte en know how van de Afdeling Sortiment een onvoldoende basis voor de continuering van het veredelingsonderzoek.
- * Mede gelet op de plannen van het bedrijfsleven om te komen tot een stichting voor de veredeling van kleine gewassen is overleg met de sector over de continuering van de veredeling op het Proefstation zeer gewenst.

5.4. Sortimentskennis

- * Dit werkgebied van de Afdeling bevat belangrijke activiteiten die in andere sectoren niet door Proefstations worden verricht. Dit betreft registratie en voorlichting.
- * Registratie van (nieuwe) gewassen gebeurt elders door het bedrijfsleven. Organisaties die dit zouden kunnen overnemen, dan wel erin zouden kunnen participeren zijn de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen en de Afdeling Registratie van de Vaste Keuringscommissie en eventueel de Stichting Beurshal (VAR-B).
- * Voor voorlichting over sortimenten is het IKC de aangewezen instelling. Ook hier is op zijn minst een taakverdeling en nauwe samenwerking gewenst, o.a. voor de continuering van het uitbrengen van de Naamlijsten.
- * Opnaamstelling (identificatie) en de problematiek van de naamgeving vormen, ook vanwege de link met het gebruikswaarde-onderzoek, een blijvend aandachtsveld van de Afdeling. De totale tijdsinvestering in het werkgebied dient verminderd te worden ten gunste van gebruikswaarde en introductie.

Samenvatting Enquête ten behoeve van het sortimentsonderzoek

Vragen

A. GEBRUIKSWAARDE

1. De aangekondigde milieumaatregelen houden onder andere in dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen sterk zal moeten worden beperkt. In het gebruikswaarde-onderzoek wordt enige aandacht besteed aan de ziektegevoeligheid. Hoeveel waarde dient volgens U bij het beoordelen van sortimenten aan de ziektegevoeligheid te worden gehecht?

Een ruime meerderheid (35/54) vond dat aan deze beoordeling zeer veel waarde moest worden gehecht. Niemand vond het van weinig of van geen waarde.

Een bloemlezing uit de opmerkingen: De gebruiker zal dit in de toekomst als eerste eis stellen. Zowel in het openbaar groen als in particuliere tuinen is chemische bestrijding niet meer verantwoord. Vooral aandacht voor ziektegevoeligheid op definitieve plaats van bestemming. Verkeerde standplaats is vaak de oorzaak van ziektebeelden.

Een gezonde plant betekent los van milieumaatregelen een betere groei, mogelijk hogere opbrengst en goedkoper produceren.

2. Voor de toekomst wordt verwacht dat het telen van gewassen in pot en container zal toenemen. Dit houdt ondermeer verband met de wens van verlenging van de levertijd en andere afzetvormen. Van betekenis daarbij is ook de presentatie van het produkt, bijvoorbeeld als bloeiende plant. Vindt U het gewenst dat het sortiment wordt geëvalueerd op zijn geschiktheid voor de teelt en afzet in pot of container?

Hoewel men in grote meerderheid (36/52) uitspreekt dat onderzoek gewenst is, zijn de opmerkingen daar vaak toch mee in strijd. De traditioneel ingestelde kweker ziet niet veel in verlenging van de levertijd en in "weggoiplanten".

Bij de evaluatie dienen alle presentabele aspecten van planten aandacht te krijgen. Dit is niet alleen van belang voor de boomkweker maar ook voor de tuincentra, hoveniers, bloemisten en grootwinkelbedrijven: planning van verkoop in seizoen!.

Juist in deze tak van tuinbouw worden veel produkten verkocht op een tijdstip dat ze weinig sierwaarde hebben. Het is een "must" te onderzoeken welke produkten in knop, bloeiend of met blad verkocht kunnen worden, met name ook om produkten via de veiling af te zetten.

3. Bij het gebruikswaarde-onderzoek is er een ontwikkeling om de gewassen meer speciaal te beoordelen op bepaalde toepassingen. Hierbij beoordeelt men bijvoorbeeld het sortiment van een geslacht op zijn geschiktheid als bodembedekker. Men kan echter ook als uitgangspunt nemen welke bodembedekkers zijn geschikt voor droge zandgronden. Welke aandacht dient volgens U aan de toepassingsmogelijkheden te worden besteed?

Een duidelijke meerderheid (27/42) vindt dat meer aandacht gewenst is

en 9 van hen spreken zich uit voor veel meer aandacht. Een aantal inzenders geven hier twee voorkeuren aan, nl. beschouwen als één van de te beoordelen eigenschappen en relatief meer aandacht of veel meer aandacht. Mogelijk willen ze hiermee aangegeven dat ze allereerst een totaalindruk willen.

Dient bij daarvoor geëigende projecten de standplaats als uitgangspunt voor het gebruikswaarde-onderzoek genomen te worden?

Hier werd een duidelijk ja uitgesproken (37/54). Vooral het openbaar groen vindt dit een belangrijke zaak. In verband met de extensivering van het meeste onderhoud moet de geschikte plant op de geschikte plaats staan. Dus moeten habitus, groeiritme en standplaatsen van de plant bekend zijn. Extensieve en milieuvriendelijke onderhoudsmethoden vragen vooral in het lage en middelhoge sortiment gewassen met concurrentievermogen, betrouwbare groei, weinig zorg, winterhard, nauwelijks snoei, geen opslag, bestand tegen mechanisch snoeien.

Het gebruikswaarde-onderzoek zou zich meer moeten richten op bestemming en toepassing en minder soortgericht moeten zijn. Een en ander wel afhankelijk van het sortiment. Voor echte sierplanten is het minder belangrijk al blijft ook voor zeer functioneel gebruik in het openbaar groen variatie en keuzemogelijkheid van belang.

B. INTRODUCTIE

Er is een voortdurende behoefte aan sortimentsvernieuwing. De Afdeling beschikt over veel contacten met botanische tuinen en instellingen en ook over kennis van de wilde flora in diverse gebieden. Zij is hierdoor in staat bij het introduceren gericht in te spelen op gaten in het sortiment.

1. Hoeveel waarde hecht U in het kader van sortimentsvernieuwing aan de introductie van in de cultuur nog onbekende gewassen?

Hoewel een grote meerderheid dit van veel of zeer veel waarde vindt (40/54) zijn er de nodige kritische kanttekeningen: Er dient vooraf geïnventariseerd te worden in welke groepen er beperkte sortimenten zijn. Het moet gaan om lacunes in het sortiment en echte verbeteringen (bijv. winterhardheid, ziekteresistentie, enz.). Dit moet één van de zaken zijn waarin we voorop blijven lopen.

2. Hoeveel waarde hecht U, mede in het licht van de strengere milieu-eisen aan de introductie van weinig ziektegevoelig of volledig ziekteresistent materiaal?

Een zeer grote meerderheid (39/53) hecht hier zeer veel waarde aan. De opmerkingen onderstrepen deze mening. Het had al eerder moeten gebeuren. Chemische bestrijding in openbare plantsoenen zal tot nul of bijna nul worden teruggebracht. Ook aandacht voor virusvrij uitgangsmateriaal.

3. Hoeveel waarde hecht U aan het introduceren van materiaal dat zich leent voor containerteelt en afzet op nieuwe markten?

Voor dit materiaal is belangstelling, maar relatief minder dan bij de vorige

en de volgende vragen : 36 van de 53 vinden het van veel of zeer veel waarde. Het belang wordt onderstreept met opmerkingen over behoefte aan nieuwe impulsen voor de markt. Er wordt echter ook twijfel uitgesproken over nieuwe markten.

4. Hoeveel waarde hecht U aan het introduceren van materiaal voor bepaald functioneel gebruik, bijvoorbeeld als bodembedekker of als onderstam?

Een grote meerderheid hecht hier veel tot zeer veel waarde aan (47/54). Er moet veel meer op doelmatig en efficiënt gebruik worden gelet: gerichte introductie voor het vullen van leemtes.

5. Hoeveel waarde hecht U aan het introduceren van materiaal ter vergroting van de variatie in het cultuursortiment en het gebruik van natuurlijker groen?

Deze vraag werd niet goed begrepen. Bedoeld werd de genetische variatie en niet pure sortiment verbreding. Wat dat laatste betreft vindt men het sortiment groot genoeg. Voor verbeteringen is echter altijd plaats. Ook de term natuurlijker groen is nog onvoldoende bekend. Vanuit voorlichting (Stedelijk Groen) en plantsoendiensten wordt er wel veel waarde aan gehecht.

C. VEREDELING

Veredeling komt pas aan de orde als gebruikswaarde-onderzoek, introductie en selectie geen oplossing bieden.

1. Hoeveel waarde hecht U, mede gezien de milieumaatregelen, aan veredeling op ziekteresistentie?

Bijna iedereen hecht hier veel of zeer veel waarde aan (48/54) en de ruim de helft (28/54) zelfs zeer veel waarde. Er wordt gewezen op de mogelijkheden van de biotechnologie, maar ook worden opmerkingen gemaakt over de lange, kostbare weg en alleen investeren in gewassen die we echt niet willen missen.

2. Hoeveel waarde hecht U aan veredelingsonderzoek gericht op het verkrijgen van gewassen voor bepaalde toepassingen, bijvoorbeeld bodembedekkers?

De helft van de geënquêteerden hecht hier veel waarde aan (25/53) en een ruime meerderheid vindt het van veel of zeer veel waarde (39/53). Ook hier opmerkingen over inspelen op echte knelpunten.

3. Is het volgens U gewenst dat er bij het veredelingsonderzoek ruimte is voor sortimentsverbreding, bijvoorbeeld een grotere verscheidenheid aan bloemkleuren of groeivormen?

Hoewel er een meerderheid is die dit gewenst of zeer gewenst vindt (33/54) vindt een relatief grote minderheid (21/54) dit minder gewenst. De opmerkingen weerspiegelen een duidelijke terughoudendheid. Eventueel om enkele knelpunten op te lossen. Voor echt goede dingen is plaats.

4. Is het volgens U gewenst dat er ook ruimte is voor sortimentsverbetering in de zin van verhoging van de sierwaarde?

Ook hier wel een meerderheid die zich uitspreekt voor gewenst of zeer gewenst (36/51), maar de opmerkingen wijzen op terughoudendheid.

5. Is het volgens U gewenst dat er ter verbreding van het sortiment veredeling plaats vindt van gewassen die nog niet in cultuur zijn?

Bij deze vraag ontbrak een voorgedrukte keuzemogelijkheid. Toch plaatsten de meeste deelnemers een reactie. Een kleine meerderheid (23/41) vindt dit minder gewenst. Alleen wenselijk om gaten te dichten.

D. SORTIMENTSKENNIS

Het onderzoek betreft hier voornamelijk het opnaamstellen van en het samenstellen van naamlijsten voor houtige gewassen en vaste planten.

1. In hoeverre vindt U het van belang dat de Afdeling doorgaat met het opnaamstellen van sortimenten?

Bijna iedereen vindt dit van belang (50/55) en een meerderheid zelfs zeer van belang (32/55). Een aantal deelnemers wijzen op het belang van het instandhouden (bewaren) van de op naam gestelde sortimenten. Er wordt gepleit voor een internationale en meer wetenschappelijke aanpak en ook voor een koppeling met gebruikswaarde-onderzoek en voorlichting.

2. In hoeverre vindt U het van belang dat de Afdeling herdrukken van de naamlijsten blijft verzorgen?

Een zeer ruime meerderheid (50/54) vindt dit zonder meer van belang of zeer van belang. Steeds bijwerken is gewenst. Men pleit ook voor samenwerking met het bedrijfsleven (Stichting Beurshal, VKC, enz.).

3. In hoeverre acht U het gewenst dat de afdeling in samenwerking met derden beschrijvende rassenlijsten gaat samenstellen?

Een zeer ruime meerderheid (43/51) vindt dit wenselijk en meer dan de helft van de inzenders vindt het zeer gewenst (27/51).

Er wordt opgemerkt dat er in het verleden zeer veel kennis is vergaard. Die kennis dient toegankelijk te zijn voor een zo hoog mogelijk rendement.

Rassenlijsten passen heel goed in deze strategie. Onderzoeksinstituten en "leidende" boomkwekerijen zouden kennis moeten bundelen. Er wordt gepleit voor een goede link met computergebruik en voor continuïteit.

Het zal de afzet zeker bevorderen, ook van minder bekende soorten.

Voor een aantal inzenders is het begrip "derden" onduidelijk. Enige willen het aan derden overlaten (PPH).

E. DE VIER WERKGEBIEDEN

1. Wanneer de werkgebieden van de Afdeling in hun totaliteit worden gezien en U tevens weet dat voor het onderzoek 5 mensjaren ter beschikking staan, kunt U dan met de cijfers 1 t/m 4 een prioriteit aangeven voor deze werkgebieden en de totaal 5 mensjaren over de werkgebieden verdelen? Bij dit laatste mag met tienden worden gewerkt, dus bijvoorbeeld 1.3 mensjaar.

Een behoorlijk aantal deelnemers lieten deze vraag geheel of gedeeltelijk onbeantwoord en/of vulden de prioriteitsvraag onjuist in. Dit beperkt de waarde die aan de verkregen gegevens kan worden gehecht.

Gebruikswaarde wordt het vaakst de eerste prioriteit gegeven (13/19) en met name gebeurt dit door voorlichters en gebruikers. Gemiddeld wil men 1.74 mensjaren inzetten.

Introductie heeft gemiddeld de tweede prioriteit, vooral ondersteund door gebruikers en voorlichters. Aan mensjaren wil men gemiddeld 1.09 inzetten.

Veredeling verkreeg het meest prioriteit 4 (8/17) en 1.04 mensjaren.

Sortimentskennis verkreeg een derde prioriteit en een gemiddelde inzet van 1.11 mensjaren.

VERDERE INFORMATIE

In totaal werden 87 formulieren verzonden en 55 ingevuld terugontvangen (63%). Eén formulier werd ongevuld teruggestuurd. Helaas werd een door Het CAD-Stedelijk Groen toegezegde aanvullende lijst van gebruikers (plantsoendiensten), ondanks herhaald aandringen niet meer tijdig ontvangen en werden uit deze categorie slechts 6, maar wel zeer waardevolle, reacties verkregen. Deze lacune werd verder zeer goed ondervangen door de zeer goede medewerking van de voorlichters Stedelijk Groen.

De hoogste respons (77 %) kwam uit de voorlichting, gevolgd door de gebruikers (75 %) en de kwekers/handelaren (63 %). Organisaties en onderwijs- en onderzoeksinstituten gaven de laagste respons (39 %).

Van de mogelijkheid om bij elke vraag opmerkingen te plaatsen werd door een groot aantal inzenders vaak en soms zelfs zeer uitvoerig gebruik gemaakt. Al met al levert de enquête zeer nuttige informatie op, die verder gebruikt zal worden bij het maken van de visie sortiment.

